



ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СПРАВОЮ. КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 005.3:378

О.О. Корнійчук

*науковий співробітник науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного інституту митної справи*

В.В. Долобанько

*молодший науковий співробітник науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного інституту митної справи*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ

Постановка проблеми. Управлінська діяльність здійснюється у складному середовищі політичних, економічних та соціальних реалій. Аналіз різних підходів до вивчення управлінської діяльності доводить, що дослідження проблеми культури управління багатьма науковцями пов'язується з необхідністю вивчення культури суспільства, під якою розуміється цілісне сприйняття буття, певні «неписані» закони та прийняті правила, за допомогою яких люди оцінюють поведінку один одного у суспільстві, а також засвоєнням нових явищ та реалій життя. Так, культура управлінської діяльності має ідеальну природу, а пізнати її сутність можна, лише досліджуючи артефакти управлінської діяльності, в яких тією чи іншою мірою об'єктивізуються, а інколи – навіть матеріалізуються цінності культури управлінської діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Проведений аналіз першоджерел показує, що проблеми формування управлінської культури досліджені в працях В. Акіменка, Є. Бондаревської, І. Зяюна, В. Лазарева, М. Поташника, М. Приходько, В. Сластьоніна, Н. Тализіної, В. Шинкарук, І. Ладанова,

Ф. Хміль, Т. Бойдел, М. Бурке, О. Віханського, А. Наумова та інших вчених, де вивчено роль особистості в управлінні, її сутнісні характеристики, а також фактори, які визначають зміст та ефективність управлінської діяльності [2]. Створення системи і зміна методів управління в Україні прямо пов'язані з безперервним науковим пошуком оптимального розв'язання складних економічних та соціально-політичних проблем, радикального оновлення всіх ланок управління.

Метою даної статті є розкриття сутності культури управлінської діяльності, визначення факторів її розвитку та ролі в управлінні персоналом у митних органах.

Результати дослідження. Управлінська культура – це різновид професійної культури, який складається з політичної, правової, адміністративної, менеджерської, організаційної, соціально-психологічної, інформаційної, комунікативної та економічної культур і є інтегральним утворенням щодо системи знань і вмінь, особистісних якостей, мотивів і цінностей, які реалізуються під час управління [3].

Поряд із цим, у літературі досить широко використовується поняття культури



управління, під якою розуміють сукупність досягнень в організації і здійсненні процесів управління, організації управлінської праці, реалізуючих методів і стилів керівництва, використанні техніки управління, а також задоволення вимог, що ставляться перед системою управління та до працівників, обумовлених нормами і принципами моралі, етики, естетики, права [3].

Отже, культура управління – це здійснення керівником управлінської діяльності через систему взаємозв'язків із колективом, виконання своїх обов'язків, які проявляються в реалізації управлінських функцій. А саме:

- політична – співпраця з громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування (представницькі функції);
- правова – охорона праці, здоров'я та життєдіяльності учасників навчального процесу (функції коригування й регулювання);
- адміністративна – розподіл обов'язків, оцінка діяльності (моніторинг, діагностування); прийняття управлінських рішень, облік і контроль;
- менеджерська – забезпечується плануванням та формуванням кадрового складу, запровадженням інноваційних процесів;
- організаційна – раціональна організація праці, планування і прогнозування;
- соціально-психологічна – створення належних умов праці;
- інформаційна – планування та контроль щодо збирання, обробки та передачі інформації;
- комунікативна – організація ефективної взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу, координація;
- економічна – фінансово-господарська робота.

Управлінська культура є складовою професійної компетентності, яка визначається сукупністю знань, необхідних для даної посади, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання функціонально-посадових обов'язків, професійних, ділових і особистісних якостей, загальної культури, необхідної для

формування гуманістичного погляду, духовно-ціннісних орієнтирів, моральних і етичних принципів особистості [3].

Так, різні культури відрізняють членів однієї групи людей від іншої. Люди формують культуру як механізм відтворення соціального досвіду, який допомагає жити в своєму середовищі та зберігати єдність і цілісність співтовариства при взаємодії з іншими співтовариствами. А будь-яка організація, як сукупність людей, що реалізує певні соціальні цілі та задачі, змушена відтворювати накопичений суспільний досвід ідентифікованого збереження, відтворення та розвитку [2].

Тому, управлінська культура, яка поєднує елементи загальної культури з особливостями управлінської діяльності, може розглядатися як система, що складається з цінностей, норм моралі та етики, управлінських знань і умінь. Культура управління, крім управлінських знань, умінь та навичок, включає сукупність матеріальних і духовних досягнень, отриманих у процесі прийняття та реалізації управлінських рішень. Отже, культура управління – це система теоретичних та практичних положень, принципів і норм, що мають загальний характер і стосуються рівною мірою всіх аспектів людської діяльності.

Очевидно, що формування управлінської культури – це зусилля керівника стосовно конструктивного впливу на соціально-психологічну атмосферу в колективі, на поведінку співробітників. При цьому, можливо і необхідно прогнозувати, планувати та стимулювати необхідну поведінку співробітників, враховуючи історично сформовану в організації корпоративну культуру.

Управлінська культура є невід'ємним елементом ефективної діяльності митних органів. А тому, найважливіше місце в професійній діяльності кожного працівника митного органу займає його корисна службова діяльність, рівень оволодіння якою характеризується поняттям «культура управління», яке застосовується при здійсненні митного контролю та митного оформлення.



Культура управлінської діяльності працівника митного органу відображає рівень освоєння службово-функціональних обов'язків та сукупність сформованих професійно необхідних якостей особистості. Тому, культура управлінської діяльності є системою, основними елементами якої є професійна майстерність та стиль поведінки, а в митних органах це фундамент успішності та професійної майстерності.

Під професійною майстерністю працівника митного органу слід розуміти аспекти службової діяльності, які реалізуються шляхом використання спеціальних знань, набутих у ході професійного навчання. Стиль поведінки працівника митного органу – це ті сторони службової діяльності, які необхідні йому для здійснення митного контролю та митного оформлення.

До чинників, що впливають на культуру управлінської діяльності працівників митного органу при здійсненні митного контролю та митного оформлення, можна віднести:

- стан загальнокультурного розвитку держави;
- рівень розвитку митного органу, його потенціалу, зв'язків, технологій, здатність впливати на управління завдяки досягненням у службовій діяльності й культурі;
- особливості правового забезпечення митного контролю та митного оформлення;
- система зв'язків та каналів доступності до інших культур управління, їх об'єктивний та суб'єктивний характер;
- рівень організаційно-культурного порядку в митному органі при здійсненні митного контролю та митного оформлення;
- стан ефективності службової діяльності працівників митного органу, їх місце та роль у підвищенні ефективності митної діяльності через культуру її здійснення, управлінські комунікації, система управлінських рішень.

Працівникам митного органу через специфіку управлінської діяльності доводиться не тільки приймати рішення, а й наполегливо вимагати його втілення в життя, при чому, подекуди в умовах сильної протидії з боку суб'єктів, незадоволених умова-

ми проведення митного контролю та митного оформлення. Така ситуація потребує формування у працівника митного органу певних вольових якостей, зокрема твердості та рішучості характеру.

Зважаючи на специфіку роботи на митному кордоні, працівник може потрапити під вплив різноманітних за силою та характером подразників, які у підсумку суттєво впливатимуть на його психічну діяльність. Здатність протистояти негативним чинникам, долаючи вольовими зусиллями негативні почуття і стани, називають емоційно-вольовою стійкістю. Така стійкість дозволяє працівникам митних органів ефективно управляти людьми у будь-якій ситуації, зберігаючи врівноваженість за критичних обставин.

Культура управлінської діяльності працівників митного органу визначає норми поведінки у сфері професійної діяльності при реалізації посадових обов'язків та регламентується:

- по-перше, об'єктивними законами управління;
- по-друге, правовими актами, тобто статутами, наказами, інструкціями тощо, зокрема, відповідно до розділу 2 пункту 11 підпункту 7 Дисциплінарного статуту митної служби України, керівник митного органу зобов'язаний вживати заходів для дотримання ними професійної етики [1];
- по-третє, етичними критеріями, такими як службовий обов'язок, честь, порядність, відповідальність, такт;
- по-четверте, існуючою історичною традицією діяльності.

Висока культура управлінської діяльності працівника митного органу передбачає наявність умінь: оцінювати ситуацію, визначати цілі та технологію управління при здійсненні митного контролю та митного оформлення, раціонально розподіляти функції та відповідальність між виконавцями, ефективно організувати діяльність, а також координувати спільну діяльність та налагоджувати ефективний контроль виконання.

Тому працівник митного органу, який характеризується високою культурою управлінської діяльності, повинен володіти



знаннями щодо ролі та функцій керівника, методів та принципів управління, сутності та закономірностей взаємодії з людьми, лідерства та способів впливу на колектив чи особистість, особливостей формування колективу та його впливу на окрему особу.

Висновки. Культура управлінської діяльності – це інтегральне утворення, що передбачає гармонійний розвиток усіх її елементів та стабільність результатів за різних обставин, а працівник митного органу – це управлінець, здатний застосовувати на підставі власного професійного і особистісного досвіду інноваційні форми та методи управлінської діяльності, що відповідають об'єктивній ситуації та забезпечують найкраще досягнення визначеної мети у сфері

організації митного контролю та митного оформлення. Тому, для формування ефективної культури управлінської діяльності необхідним є суттєве вдосконалення процедури відбору кадрів на конкурсних засадах, забезпечення прозорості й гласності під час призначення на посади та просування по службі, робота з кадровим резервом, професійна підготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Необхідно також визначити критерії якості роботи працівників митних органів та їх поведінки в суспільстві, систему об'єктивної оцінки діяльності та ротації кадрів, підвищити зацікавленість кадрів у продуктивній та якісній роботі, запобігати корупції, посилити відповідальність за неналежне виконання службових обов'язків.

Література

1. Закон України «Про Дисциплінарний статут митної служби України» від 06.09.2005 № 2805-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2805-15>
2. Мартиненко В. Організаційна культура як об'єкт управлінської діяльності у сфері державної служби / В. Мартиненко, С. Гайдученко // Державна служба. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2012_1/doc/2/02
3. Швидка С.О. Управлінська культура як важлива складова професіоналізму фахівця / С.О. Швидка // Освіта дорослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін. – Черкаси. – 2012. – С. 151-154.

Корнійчук О.О., Долобанько В.В. Культура управлінської діяльності працівників митних органів – невід'ємний елемент ефективності роботи

Анотація. У статті розглянуто поняття «управлінська культура», визначено основні компоненти та чинники, які впливають на її формування в митних органах.

Ключові слова: управлінська культура, культура управління, професійна майстерність та стиль поведінки, культура управлінської діяльності працівників митного органу.

Корнійчук А.А., Долобанько В.В. Культура управленческой деятельности работников таможенных органов - неотъемлемый элемент эффективности работы

Аннотация. В статье рассмотрено понятие «управленческая культура», определены основные компоненты и факторы, влияющие на ее формирование в таможенных органах.

Ключевые слова: управленческая культура, культура управления, профессиональное мастерство и стиль поведения, культура управленческой деятельности работников таможенного органа.

Korniychuk A.A., Dolobanko V.V. Culture management of customs bodies - an essential element of performance

Summary. The article deals with the concept of “management culture”, the basic components and factors affecting it in the customs bodies.

Keywords: management culture, professional skills and behavioral style, culture management staff of the customs authority.

